

BOEKEN bespreking

Menno van Coehoorn

Menno van Coehoorn 1641-1704
vestingbouwer, belegeraar, infanterist,
door J. van Hoof, 112 blz., geïll. reg.,
uitgeverij Matrijs, Utrecht
ISBN 90 5345 244 3
€ 24,95

Dit jaar (2004) is het drie eeuwen geleden dat Menno van Coehoorn in Den Haag overleed. Het is terecht dat deze veelzijdige militair, met wortels in Friesland, dit jaar ruimschoots aandacht krijgt. Met de algemene bekendheid van het 'Staatse leger', zoals het leger van de Republiek der Verenigde Nederlanden heette, staat het niet bijster goed gesteld.

Joep van Hoof zet in deze prettig leesbare en bijzonder fraai geïllustreerde biografie de figuur van Menno van Coehoorn terecht in de schijnwerpers en kadert hem in in de militaire geschiedenis van de late zeventiende en vroege achttiende eeuw.

'Training on the job'

Menno zag het levenslicht nabij het Friese dorp Britsum. Zijn vader was officier en als 16-jarige jongen trad Menno toe tot zijn vaders infanteriecompagnie. Hij leerde het militaire bedrijf zoals toentertijd gebruikelijk, door *training on the job*. Op zijn negentiende, inmiddels kapitein, nam hij de compagnie van zijn vader over.

Met het krijgsgeweld kwam Menno in 1673 in aanraking toen het Franse leger van Lodewijk XIV, dat het jaar voordien de Republiek had aangevallen, het beleg om Maastricht sloeg. Menno maakte voor het eerst van nabij een groot beleg mee, uitgevoerd door de grootste Franse militair ingenieur van de zeventiende eeuw, Vauban. Maastricht capituleerde binnen vier weken.

De oorlog met Frankrijk duurde tot 1678 en betekende een keerpunt in Menno's carrière. Hij maakte in 1674 het beleg van

Grave mee en kon zijn moed en militaire kwaliteiten tonen tijdens een aantal veldslagen in de Zuidelijke Nederlanden. Hij viel op bij de Friese stadhouders, in wiens dienst hij was, en in 1679 viel hem de rang van kolonel ten deel.

De oorlogservaringen stimuleerden Menno's belangstelling voor vestingbouw. In 1681 mengde hij zich in een discussie over de versterking van Coevorden.

Wereldfaam

Een jaar later verscheen zijn eerste boek *Versterkinge des Vijf-Hoecks*, waarin hij zich een vernieuwend denker op dit gebied toonde. Zijn eerste daadwerkelijke bemoeienis met de vestingen van de Republiek betrof Grave (1684), al werden zijn ideeën daar nog niet verwezenlijkt. Een jaar later publiceerde hij zijn grote werk *Nieuwe Vestingbouw op een natte of lage horisont*, waarin hij uiteenzette hoe de versterkingen rondom een stad ontworpen moeten worden om de vijand zo lang mogelijk en zo ver mogelijk van de stad verwijderd te houden en hoe inname van een deel van de vestingwerken niet tot de val van de gehele vesting hoefde te leiden. Dit alles paste hij aan aan de Nederlandse terreinomstandigheden. Het werk verwierf wereldfaam.

In 1689 trok Menno weer te velde. Opnieuw tegen de Fransen, aanvankelijk in het Rijnland, nadien opnieuw in de Zuidelijke Nederlanden. Hij maakte nu mede naam met goede adviezen over aanvalstactieken op vestingen en kwam in nauw contact met koning-stadhouder Willem III.

Zijn eerste grote opdracht was de verbetering van de vesting Namen (1691). In 1692 kwam hij hier letterlijk tegenover Vauban te staan. Als generaal-majoor verbeterde Coehoorn nadien de verdediging van de vesting Luik en leidde hij de herovering van Namen. Zijn carrière verliep nu bliksemsnel: luitenant-generaal en ingenieur-generaal der fortificatiën (1695) en meester-generaal van de artillerie (1697).

De jaren 1698-1702 stonden in het teken van versterking van de zogeheten 'frontieren', de verdedigingsgordel van vestingen

langs de oost- en zuidgrens van de Republiek. Coehoorn voegde hier kleine verdedigingswerken en voorbereide inundaties aan toe voor een hechtere linie.

De eerste vesting die op zijn aanwijzingen werd gemoderniseerd was Bergen op Zoom, nadien volgden werkzaamheden op vele plaatsen, vooral langs de IJssel, in Noord-Brabant en in Staats (Zeeuws-) Vlaanderen. Menno toonde zich onvermoeibaar. Zijn laatste jaren werden opnieuw door strijd tegen de Fransen bepaald. Hij was in 1702 actief in Staats-Vlaanderen, bij Venlo, Roermond en Luik en in 1703 bij Bonn. In 1704 overleed Menno. Hij ligt begraven in het dorp Wijckel in de gemeente Gaasterland-Sloten.

Menno leeft voort

Van Hoof is er goed in geslaagd Menno in het militaire leven van zijn tijd te plaatsen. Zowel over de legerorganisatie als de, soms gecompliceerde, wetenschap van vestingbouw komt de lezer veel te weten. De tekst wordt op dit laatste punt sterk door duidelijke illustraties ondersteund. Maar ook de persoon van Menno komt naar voren: eigenzinnig, moeilijk, soms wel erg overtuigd van zijn eigen gelijk. Dit maakt het boek aantrekkelijke leesstof.

Het boek sluit af met een beschouwing over Menno's belang en een selectie van organisaties en locaties waar zijn naam voorleefde of nog voortleeft: de Stichting Menno van Coehoorn – die zich inzet voor behoud van en studie naar historische vestingwerken –, het Regiment Menno van Coehoorn (1950-1994), de Coehoornkazerne in Arnhem (1883-1967) en vele straatnamen.

dr. W. KLINKERT, KMA